

EEN HAND

11.02.23

CC DE STEIGER

BOOM

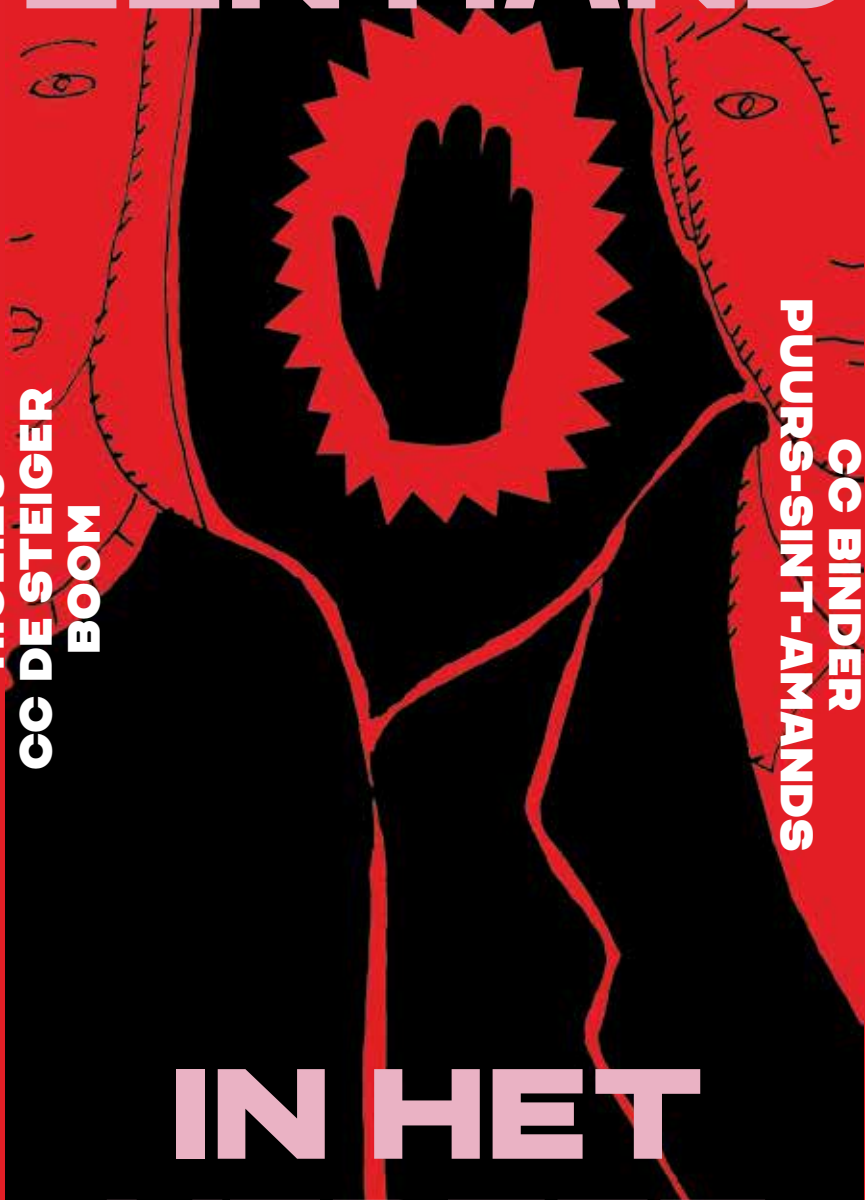
25.03.23

CC BINDER

PUURS-SINT-AMANDS

IN HET

VERZET

INLEIDING

'Een Hand in het Verzet' is een uniek theaterproject waarin een groep jongeren van GO!atheneum Boom aan de slag ging met een theatertekst over De Zwarte Hand, een verzetsgroep die tijdens de Tweede Wereldoorlog actief was in de Rupelstreek en in Klein-Brabant. Deze groep jongeren ging ook kritisch nadenken over het thema 'Verzet'.

Onder leiding van regisseur Mathias Van der Goten en bijgestaan door de acteurs van Toneel Harlekijn werkten zij de voorbije maanden aan deze productie.

Regie — Mathias Van der Goten

Spel — Jade De Strijcker, Lotte Goemeyne, Aranka Meuris, Jens Jacobs, Thessa van de Donk, Sam Ocket, Lien Franssens, Ailani Heydt, Dirk Vanderbemden, Johan Segers, Michiel Horsten, Maarten Wijnants, Fien Huyck & Frédéric Lamberts

Tekst — Tjen Mampaey en Luc Pien, naar het boek *De Zwarte Hand* van Tjen Mampaey

EEN HAND IN HET VERZET

DE INHOUDE

4

Mathilde, een leerlinge in het laatste jaar secundair houdt voor haar klasgenoten een lezing. Over de vragen van de lerares Maatschappijleer: Waar wil jij je tegen verzetten? Wat betekent verzet voor jou? Niet wetend waar te beginnen, ging ze met haar grootmoeder aan de praat. Die vertelde over haar vader die als jongeman aansloot bij De Zwarte Hand, werd opgepakt en gedeporteerd en na de bevrijding als een wrak terugkwam.

Mathilde vertelt en toont op een scherm aan haar klasgenoten wat ze heeft ontdekt. Ze roept scènes uit het dagelijkse leven van die tijd op. Gespeelde taferelen die tonen waarmee jong en oud in die moeilijke jaren en onmiddellijk na de oorlog werd geconfronteerd. En hoe jongeren daar nu naar kijken. Vanuit haar verontwaardiging geeft ze haar klasgenoten mee dat vandaag dikwijls amper verschilt van gisteren en dat de geschiedenis ons heel wat lessen voorhoudt.

Mathias Van der Goten studeerde Woordkunst aan het Conservatorium van Antwerpen en Theaterregie aan het RITCS in Brussel. Maakte 'F.O.M.O.' in De Studio, Antwerpen met Lien Thys. Een brutale, woordeloze vertelling over de briefwisseling die ze voerden met een terdoodveroordeelde in Mississippi. Speelde met K.A.K. in 'Gondwana', een sociaal geëngageerd theaterspektakel van KVS, detheatermaker en RITCS. Deed eindregie van 'Deze Grote Tomatenoorlog' in Zuidpool. Sinds 2018 vast theaterdocent bij Kaaiman, de jongerentheaterbroedplaats in De Warande Turnhout. Geeft theaterworkshops aan jongeren van dekapers in het paleis in Antwerpen.

Hij richt met Gilles Van Hecke in 2019 theatercollectief vielleicht op. Samen maken ze vier creaties. Hun eerste grote zaalvoorstelling, 'Misschien', maakten ze in De Warande. Twee radicale jongeren hebben het over idealisme, beeldcultuur vandaag, fake news, lone wolfs en klimaatactivisten. Ze maken de cafévertelling 'Feu Paresseux//Boca Plena de Llabor', naar coming of age monologen van schrijver Jonas De Bruyn. Tijdens de coronalockdown maken ze de online kerstshow 'Misschien Kerst'. 'Misschien eens zonder Ironie' is vielleichts tweede grote zaalproductie. Vier jongeren in een indrukwekkend decor spelen schimmen van zichzelf op zoek naar de oprechte emotie. Mathias' stijl typeert zich als punk, actueel, episch en grotesk met een kwetsbare kant.

MATHIAS VAN DER GOTEN

SPELERS LEERLINGEN GO!ATHENEUM BOOM

© Yannig Van de Wouwer

6

Mathilde
Josephine (lief van Clement)
Maria Hofmans
Louis Hofmans
Clement Dielis
Petrus Van Zaelen
Jozef Van Zaelen
Eugeen Dirckx

Jade De Strijcker
Lotte Goemeyne
Aranka Meuris
Jens Jacobs
Thessa van de Donk
Sam Ocket
Lien Franssens
Ailani Heydt

SPELERS TONEEL HARLEKIJN

© Yannig Van de Wouwer

Marcel De Mol
Remy De Mol en Wilfried
Jos Dielis en Josephus (Van Zaelen)
Irma (moeder Clement), Lisa (echtg. Van Zaelen)
Pastoor Deklink
August Schneiders

Dirk Vanderbemden en Johan Segers
Michiel Horsten
Maarten Wijnants
Fien Huyck
Dirk Vanderbemden en Johan Segers
Frédéric Lamberts

Harlekijn is een modern, ambitieus theatergezelschap uit Boom dat voorstellingen maakt waarbij boeiend tekstmateriaal en vooral veel spelplezier centraal staan. Hun producties worden niet alleen in zalen gebracht, maar ook in eerder ongewone ruimten. Daardoor wordt theater een avontuur met een intensere beleving door publiek en spelers. Harlekijn bestaat 95 jaar en is daarmee het oudste nog actieve amateurtheatergezelschap van Boom.

VERZET BEGINT NIET MET GROTE WOORDEN

*Verzet begint niet met grote woorden
maar met kleine daden*

*zoals storm met zacht geritsel in de tuin
of de kat die de kolder in zijn kop krijgt*

*zoals brede rivieren
met een kleine bron
verscholen in het woud*

*zoals een vuurzee
met dezelfde lucifer
die een sigaret aansteekt*

*zoals liefde met een blik
een aanraking iets dat je opvalt in een stem*

*jezelf een vraag stellen
daarmee begint verzet*

en dan die vraag aan een ander stellen

—

Remco Campert

GEDICHT

THEATERTEKST

Tjen Mampaey was onderwijzer in GO! Puurs en werkte voor uitgeverij EPO. Hij publiceerde bij EPO *De Zwarte Hand. Het verzet tegen de nazi's in Klein-Brabant en de Rupelstreek* (1993, herziene uitgave 2018), *Die van De Lamp* (1996), *IJzer en vuur* (1998), *Is 't nu al tijd, meester?* (2004), *België. Een geschiedenis van onderuit* (red. met Jan Dumolyn, 2012) en *Zijn naam was Clement Dielis. De Zwarte Hand, de jonge leider en het verzet tegen de nazi's* (2022).

Over De Zwarte Hand geeft hij lezingen voor verenigingen en scholen.

Luc Pien schreef, regisseerde en produceerde tal van korte en lange films, zowel fictie als in het documentaire genre. Zijn bekendste zijn *Janssen & Janssens draaien een film* (met Robbe De Hert, over 25 jaar film maken in Vlaanderen), *La Sicilia, Vergeten Straat* en ... *Whose peace will it be?* (een controversiële documentaire over de toekomst van het Midden-Oosten). Hij doceerde filmanalyse en -regie en beeldonderzoek aan verschillende hogescholen.

Hij regisseerde op toneel o.a. voor Raamtheater *De komst van de Grand Macabre* van de Ghelderode in een vertaling van Wannes Van de Velde & Marc Peeters.

TJEN MAMPAEY
LUC PIEN

HIER WOONDE
CLEMENT DIELIS
GEB. 1919
VERZETSSTRIJDER
'DE ZWARTE HAND'
OPGEPAKT 17.10.1941
GEDEPORTEERD 1942
WUPPERTAL, ESTERWEGEN
VERMOORD 7.8.1943
LINGEN

STRIIKEL- STEEN

Het plaatsen van een struikelsteen voor het huis van een slachtoffer van het nazisme is een project van de Duitse kunstenaar Gunter Demnig. Hij bedacht het concept in 1995 en wil de slachtoffers in herinnering brengen door voor hun laatste woning een steen met een gedenkplaatje in het trottoir aan te brengen. Deze kleine monumentjes getuigen waartoe verregaande onverdraagzaamheid kan leiden. Ondertussen liggen er al meer dan 90.000 struikelstenen verspreid over 1300 steden en gemeenten in Europa. *‘Ein Mensch is erst vergessen wenn sein Name vergessen ist’*, zegt Demnig. Een zin uit de Talmud. Met de stenen voor de huizen wordt de herinnering weer levend aan de mensen die er ooit gewoond hebben. Struikelsteen, in het Duits *Stolpersteine*. Je struikelt natuurlijk niet echt over zo’n steen, maar Gunter Demnig zegt: ‘Je struikelt met je hoofd en je hart.’ Want om de tekst op de stenen te kunnen lezen moet men (zich voorover) buigen, een klein eerbetoon aan het weggevoerde en vermoorde slachtoffer.

Meer info op www.stolpersteine.eu

In Puurs werd op 23 september 2022 een struikelsteen geplaatst voor Clement Dielis, de jonge leider van De Zwarte Hand. Dit voor het huis waar hij laatst woonde, Willem De Vochtstraat 14 te Puurs. Niet alleen voor Clement Dielis, maar in zijn naam als eerbetoon voor heel de verzetsbeweging.

HET ONTSTAAN VAN EEN UNIEK THEATER- PROJECT

12

In 2018 verscheen de herziene editie van het boek *De Zwarte Hand* van Tjen Mampaey. Alex Ramael, toenmalig cultuurbeleidscoördinator in Boom, vroeg de schrijver of daar een theaterstuk kon van worden gemaakt. Alex was al meerdere jaren begaan met de geschiedenis van Boom tijdens WOII, meer in het bijzonder de Bevrijding in 1944 waarvoor hij de herdenkingen organiseerde. De Zwarte Hand was als verzetsgroep reeds in 1940-41 in Klein-Brabant en de Rupelstreek actief.

Een behoorlijk aantal leden waren jongeren uit het GO!Atheneum van Boom. Door hun onervarenheid konden zij opgepakt worden. Tjen beschrijft in zijn boek hoe zij hebben geleden onder het brutale en genadeloze strafkampenregime van de bezetter. De meesten onder hen bekochten hun idealisme en dapperheid met hun leven. Zij verdienden net zoals de Bevrijders van 1944 een hommage.

Maar geschiedschrijving, hoe boeiend ook, is nog geen theater. Tjen zocht zijn vriend, film- en theatermaker Luc Pien, op en het toneelproject stak van wal.

Over de aanpak waren beide auteurs het snel eens: de informatie uit Tjens boek over het verzet tegen de Duitse bezetting in de Tweede Wereldoorlog werd best zo verteld, dat jonge mensen zich konden identificeren met de betekenis en de draagwijdte van de historische feiten. Zij zijn de eerste doelgroep. Welke vragen hebben zij over wat in het verleden is gebeurd? Zijn er parallellen te trekken tussen toen en nu? Wat betekent verzet? Begrijpen ze welke gevolgen bezetting door vreemde machten kan hebben op een samenleving?

Het eerste scenario van het toneelstuk was klaar in oktober 2019. Tjen ging over zijn boek in het Atheneum in Boom lezingen geven omdat leerlingen van die school als lid van De Zwarte Hand daar door de nazi's waren opgepakt. Hij vertelde over de bedoelingen van het stuk. De leerkrachten geschiedenis, Jens Van den Eynde en Laura Vermeiren, schaarden zich achter het project en heel wat leerlingen staken hun belangstelling niet onder stoelen of banken.

Ondertussen waren ook de schepenen van cultuur, Inge De Ridder uit Boom en Ronny Tourne uit Puurs helemaal gewonnen voor het project.

Iets later ging initiatiefnemer Alex Ramael met pensioen en werd dit project toevertrouwd aan Inez Cardinaels van cc De Steiger. Er werd overlegd hoe het project organisatorisch op poten kon worden gezet, in samenspraak met tal van partners. Iedereen was het erover eens dat de leerlingen het centrale gegeven zouden worden en de belangrijkste acteurs zouden zijn. Niet alleen om hen inzicht te geven in een belangrijk deel van hun eigen geschiedenis, maar ook om hen wegwijs te maken in hoe theater wordt gemaakt. De tekst van het stuk was ook in die zin geschreven. Daarnaast werd bij het plaatselijk theatergezelschap Toneel Harlekijn gezocht naar volwassen acteurs. Met Tamara Vanhoeck van cc Binder uit Puurs werden afspraken gemaakt voor een samenwerking.

HET ONTSTAAN VAN EEN UNIEK THEATERPROJECT

De bedoeling was om procesmatig te werken. De creatie van een voorstelling wordt dan even belangrijk als het resultaat.

Budgettair was er weinig marge maar met het enthousiasme van de talrijke vrijwilligers was veel mogelijk. Er werden repetitieplannen gemaakt en data vastgelegd voor de première in maart 2020. En toen brak corona uit... en moest noodgedwongen alles worden uitgesteld.

14 In de luwte van de pandemie werd echter verder gebrainstormd en gepland. Iedereen vond het project te waardevol om te laten vallen. Geen virus zou hen tegenhouden! De ploeg verwoordde het als volgt: *'We hebben een proces op gang gebracht waarvan we allemaal iets kunnen opsteken. Over theater maken. Over samenwerken met partners die zich buiten onze eigen dagelijkse praktijk bevinden. Wanneer we uitgaan van wie we zijn en door de wijze waarop we met de tekst en de belangrijke inhoud en als beschermende paraplu aan de slag gaan, kunnen we een onvergetelijk evenement doen ontstaan.'*

Vele zoom-vergaderingen zouden volgen.

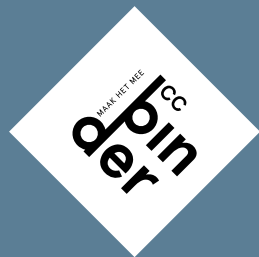
De opdracht van Inez en Tamara als producenten van de cc's werd verfijnd. Zij werden de ankerpunten voor alle medewerkers. In de onverwacht lange periode van inactiviteit zouden zij de bonte ploeg bijhouden, informeren en motiveren. In de coulissen ontstond een workshop voor omkaderende vorming waarbij jongeren mediawijs worden gemaakt en waarbij ze iets bijleren over communicatie, podiumvastheid en kritisch denken.

Daarnaast werd gezocht naar bijkomende financiering. Een dossier voor subsidiëring werd klaargestoomd en ingediend bij het ministerie

van Cultuur in het kader van het ‘Cultuurdecreet: Projectsubsidies voor bovenlokale cultuurprojecten’. Minister Jan Jambon keurde de aanvraag in mei 2022 goed in de volgende bewoordingen: *“Het gaat om een waardevol project ingediend door een kleinere speler ... (Hun) expertise kan ook een inspiratie en voorbeeld vormen binnen de bovenlokale culturele ruimte, aangezien het om een nieuwe benadering van de scholenwerking van cultuurcentra gaat.”*

Met het einde van de covidperiode konden de dromen en plannen eindelijk concreet gemaakt worden. In september 2022 ging het project echt van start. Mathias Van der Goten, een jonge regisseur met ervaring in het werken met jongeren, werd gevraagd de regie over te nemen van Luc Pien die in de schaduw het project zou opvolgen. Mathias zou de repetities met de leerlingen in goede banen leiden, de enthousiaste mensen van Toneel Harlekijn begeleiden en de scenografie met de medewerkers van de beide cc's uitwerken. Nathan Hermans, bestuurslid van cc De Steiger en freelance regisseur en content creator, zou zich met het audiovisuele bezighouden en de sociale media bewerken. Alles onder het alziend oog van de producenten en met de daadwerkelijke steun van de initiatiefnemers.

Het resultaat is een unieke voorstelling met heel specifieke kenmerken eigen aan prototypisch theater. Mogelijk gemaakt door de inzet en de gedrevenheid van heel wat mensen. Theater zoals het zelden is gezien. Met jonge spelers die zich in hun personages hebben ingeleefd zonder schroom. Met in hun spel de kracht eigen aan amateurs. Eerlijk en zonder nodeloos bijgevoegde franjes om te behagen. Recht voor de raap met de onvolmaaktheden van de directe mededeling. Klaar om een divers publiek te boeien. Vlaamse geschiedenis zoals nog niet eerder op een podium getoond!

podium film
bewonder **expo**
beleef comedy
concert dans
spring workshop
theater geniet
cursus **lezing**
ontdek

maak het mee

ontdek het hele aanbod
op www.ccbinder.be

Mohammed Malik Ik Malik

Za 25 feb - 20.15 U
Schouwborg
€ 13 / € 10 (-18)

Malik was 8 jaar toen hij met zijn moeder en zus van Kenya naar België kwam. Hij moest zijn land, thuis, taal, school en vrienden achterlaten, en in België van nul opnieuw beginnen. 'Ik Malik' is zijn persoonlijk verhaal: in tekst, spoken word en dans, in het Nederlands en Engels. Hoe hij met vallen en opstaan, maar vooral met een onverwoestbaar optimisme, zijn dromen waarmaakt.

BINNENKORT IN CC DE STEIGER

Close

Di 18 apr - 20.15 U
Schouwborg
€ 4 / € 3 (-26 / 65+)

Nadat de intense vriendschap tussen Leo en Remi, twee tieners, abrupt wordt afgebroken, zoekt Leo vol onbegrip toenadering tot Sophie, de moeder van Remi. Een delicate, warme en ontroerende film over vriendschap en verantwoordelijkheid, met een sterke beeldtaal en ijzersterke jonge cast. Genomineerd voor de Oscar voor Beste buitenlandse film.

Soe Nsuki, Dena Vahdani & Roosje Pertz

Do 15 jun - 20.15 u
Schouwborg
€ 15 / € 10 (-18)

Exclusief in Boom: een volledig vrouwelijke stand-up comedy line up! Soe Nsuki brengt een stukje van haar nieuwe zaalshow 'Soenami' en overspoelt je met mopjes over de backstage van de tv wereld, leven als millennial dertiger, racisme en waarom je nooit iemand met een bolhoed mag vertrouwen. Dena Vahdani volgt op en geeft je 100 000 Watt positieve energie. MC Roosje praat de shows aan elkaar.

BOEKEN

De Zwarte Hand. Het verzet tegen nazi's in Klein-Brabant en de Rupelstreek — Tjen Mampaey

Dit boek verhaalt het verzet tegen de nazi's in Klein-Brabant en de Rupelstreek tijdens de Tweede Wereldoorlog. De Zwarte Hand ontstond al in juni 1940 en is daarmee een van de eerste verzetsgroepen in België. Grootse sabotagedaden zijn er niet. Maar er is wel iets heel specifiek aan De Zwarte Hand: het gaat over bewust verzet van voornamelijk jonge mensen die zich niet langer willen neerleggen bij de terreur van de nazi's en willen vechten voor vrijheid. Al in oktober 1941 worden 109 van de 111 leden aangehouden. Slechts 37 van hen hebben de concentratiekampen overleefd. Met een geactualiseerde ledenlijst, de rol van de vrouwen...

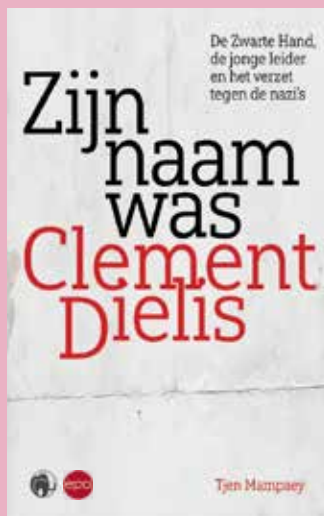
‘Dit boek is de perfecte remedie tegen het vergeten. Tjen Mampaey geeft het verzet opnieuw een kloppend hart. Gewone mensen die tijdens de oorlogsjaren grootse daden stelden, hun leven riskeerden en vaak ook gaven, krijgen zo een verdiende stem in het heden.’ – Koen Aerts, historicus Universiteit Gent

Tjen Mampaey | uitgeverij EPO, Berchem |
ISBN: 978 94 6267 138 6 | prijs: € 19,00 | Bestellen via:
www.epo.be | orders@epo.be | tel: 03 239 68 74

Zijn naam was Clement Dielis. De Zwarte Hand, de jonge leider en het verzet tegen de nazi's — Tjen Mampaey / Met een voorwoord van historicus Bruno De Wever

17 oktober 1941. In de W. De Vochtstraat in Puurs stopt een overvalwagen. *Feldgendarmen* vallen een pand binnen en sleuren een jongeman naar buiten. Zijn naam is Clement Dielis. Pas 22 is hij de leider van De Zwarte Hand. Dit boek belicht de nazibezetting vanuit het standpunt van jonge mensen. Het sluit af met een dialoog met jonge verwanten van Zwarte Handers en met laatstejaarscholieren. Ook met de erfenis van de collaboratie en van het verzet.

Tjen Mampaey | Mammoet (imprint van EPO), Berchem |
ISBN: 978 94 6267 405 9 | prijs: € 22,50 | Bestellen via:
www.epo.be | orders@epo.be | tel.: 03 239 68 74

Regie — Mathias Van der Goten (met Luc Pien) / **Theatertekst** — Tjen Mampaey & Luc Pien naar *De Zwarte Hand. Het verzet tegen de nazi's in Klein-Brabant en de Rupelstreek* / **Decorbouw** — Marc Hellemans, Marc De Buyser & Marc Brits van Toneel Harlekijn / **Kostuums** — Clara Lissens / **Soundscapes** — Sam Renascent / **Techniek** — theatertechnici cc De Steiger en cc Binder + Rana Ertürk / **Promotie** — Nathan Hermans, Thessa van de Donk, Thalia van Lierde & Valentine Raeman / **The making of** - Nathan Hermans / **Begeleidende leerkrachten** — Jens Van Eynde & Laura Vermeiren GO!atheneum Boom directeur Marjan Chaubet / **Productie** — Inez Cardinaels, Tamara Vanhoeck & Luc Pien / **Programma-boekje** — teksten Tjen Mampaey & Luc Pien / **Vormgeving** — Tina Smedts, De Poedelfabriek / **Druk** — drukkerij EPO, Berchem

Vlaanderen
verbeelding werkt

puurs-sint-amands

GO! ATHENEUM
Boom